

Denne artikkelen kan kopieres fritt og viderefremidles til andre.

En forutsetning er at navn på utgiver (Strinda historielag), årbokas årstall og forfatter(e) oppgis.

Det må ikke foretas endringer i artiklene.

Det er ikke tillatt å skanne eller kopiere bilder i bøkene for bruk i andre sammenhenger.

Belbuan planteskole

Av Jon Hjelde jr.

En planteskole er, iflg. Norsk Hagebruksleksikon, en bedrift som formerer, tiltrekker og selger treaktige planter og stauder.

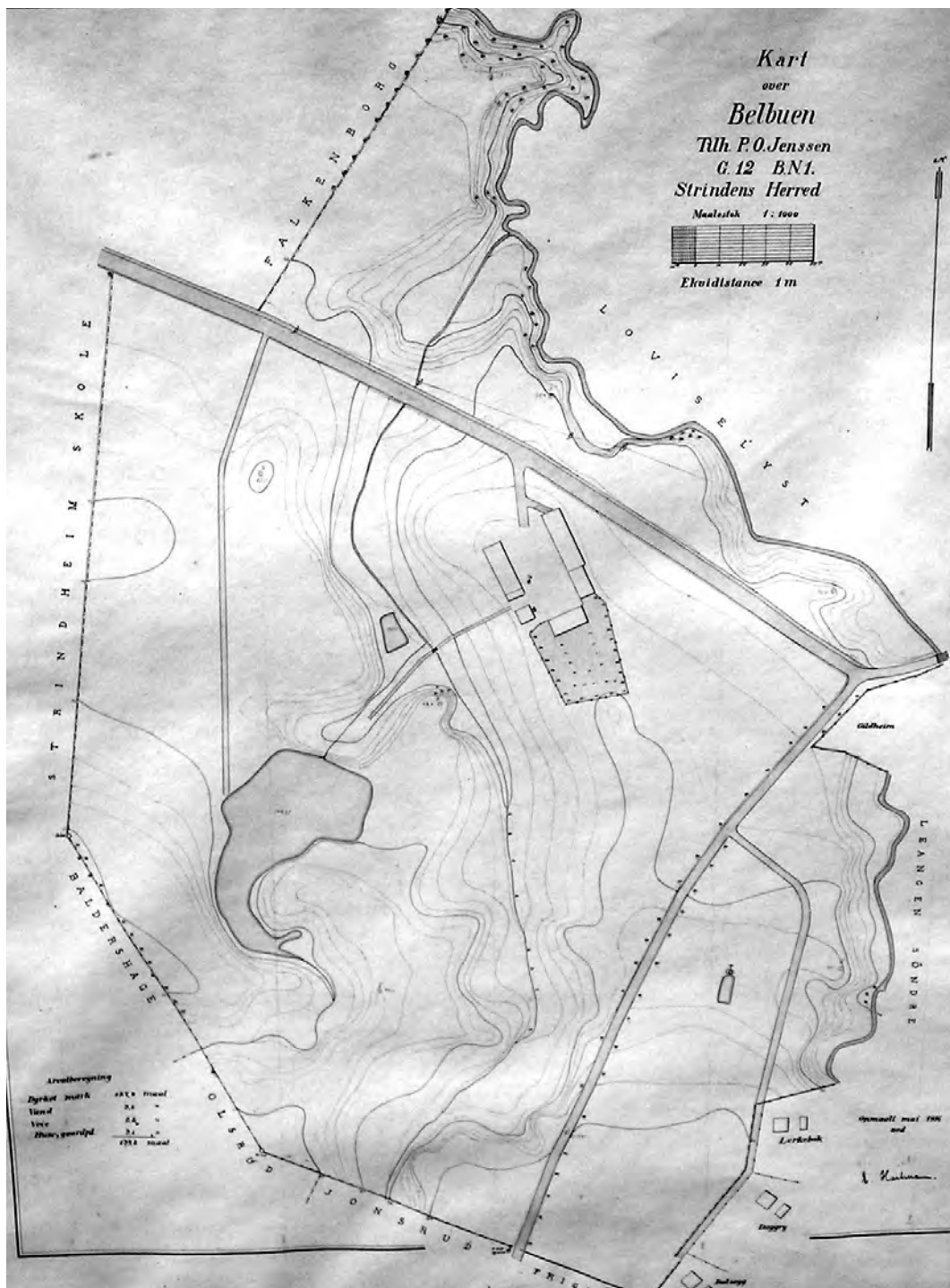
Av planteskoler i Trondheimsområdet i tidligere tider er vel rittmester Broder Lysholm Krohgs planteskole på Kystad gård mest kjent. Her ble det omkring 1820 drevet en etter forholdene betydelig planteskole, med mange treslag og busker. Fra denne planteskolen ble det levert trær til planting i Trondheims gater og kirkegårder, samt til parken på Lade gård. Mens Johannes Middelfart drev landbruksskole på Rotvollgårdene i årene 1860-70, ble det også drevet en mindre planteskole på stedet. Den fortsatte etter at Staten overtok Rotvoll nedre, helt frem til 1925. I nyere tid kan en nevne at det ved gartneriet på Reitgjerdet Sykehus ble drevet planteskole fra 1945 og så lenge gartneriet var i drift.

Da fylkesgartner Jon Emil Hjelde i 1926 kjøpte Belbuan Gård i Strinda, g.nr. 12 – br.nr. 1, på ca 135 da, var formålet å starte en planteskole for produksjon og salg av hardføre og egnete trær og busker for landsdelen. Senere, i 1932, ble også en parsell på ca. 15 da, Belbuan Søndre, kjøpt.

Jon Emil Hjelde var født i Nes i Fosna i 1881 og var utdannet hagebrukskandidat fra Norges Landbrukshøgskole på Ås. Etter å ha vært kombinert lærer ved Skjetlein Landbruksskole og fylkesgartner i Sør-Trøndelag fra 1912, ble han i 1917 ansatt i hel stilling som fylkesgartner eller amtsgartner i Søndre Trondhjems Amt, som det het den gang. I sitt virke som fylkesgartner så han at det ble solgt og plantet vekster som ikke passet for landsdelen, og dette var bakgrunnen for tanken om lokal produksjon av egnete planter.

Jon Emil Hjelde (1881 - 1961)

Kart fra 1916. P. O. Jenssen eide Belbuan fra 1915 til 1926.

Belbuan ca. 1935. Foran en del av isdammen og nutriafarmen. Opp til høyre en del av planteskolen, samt Gildheimkrysset. Riksveg 50 går tvers over bildet. I bakgrunnen Louiselyst gård.

Driften på Belbuan ble ved siden av vanlig gårdsdrift, etter hvert lagt om til gartneri og hagebruksdrift. Til å lede gartnerivirksomheten ble gartner Anders Bergheim fra Tingvoll ansatt. Bergheim var født i 1898 og var utdannet gartner fra Staup hagebruksskole. Han sluttet i 1932, da han ble ansatt som privatgartner hos Adolf Halset på Hasselbakken, Charlottenlund.

Under navn av Belbuan Hagebruk og Planteskole ble det de første årene, ved siden av å utvikle planteskolen, som nevnt drevet en

Utsnitt av flyfoto fra før 1940.

BELBUAN PLANTESKOLE

„Hardføre tre for trønderske hagar.“

PRISLISTE

OVER

**Frukttre, berbusker, roser,
prydtre, prydbusker, slyng-
planter, stauder m. m.**

Adr.: Leangen st. — Trondheim — Telefon 1653

SALSVILKÅR:

Varene blir levert fritt Leangen st. eller kaj Trondheim. Innpakning og frakt må kjøperen betale. Misnøye med dei tilsendte varer må ein melde straks etter mottakinga, ellesst vil det ikkje verta teke notis av klaget.

Noko garanti for vokster kan ikkje planteskolen gå god for.

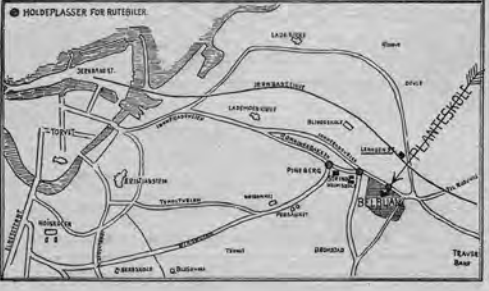
Når ikkje anna er avtalt, vil betalinga for varene bli teke som etterkrav.

Plantesendinga om våren tek til sist i april. Tinging av planter bør difor vera komen til denne tid.

Ting plantene i god tid.

Ved uttaking av plantene i planteskolen vert rekna eit tillegg av 10 % til dei i prislista oppførte prisar.

Belbuan planteskole
ligg ca. 15 min. gange frå Sproveien ved Voldsminde. Ellesst kan ein lettvisst koma til planteskolen med jarnveg til Leangen st., med statsbilruta og ringruta frå Munkegata, eller med Jonsvannsruta. Sjå nedanstående kartskisse.

FRUKTTRE

Plant frukttraa i godt grøfta, næringsrik jord og helst på lune stader. På mindre høvelige plasser må ein halde seg til dei mest villige og hardføre sorter. Innved sørvendte vegger vil det ofte vera ein god plass for frukttrae.

Planteavstand for frukttrae på friland: Krontre 5—7 m. Dvergtre og plommer 4—5 m.

Merk: B. bordfrukt. — H. hushaldsfrukt.

EPLER

	Pris pr. stk.
Krontre, Stammehøgde 80 cm.	kr. 5.50
Sers store, pene tre	> 4.50
Dvergtre	> 5.50
Veggtre	> 4.00—6.00
Beauty of Bath. B. aug. til sept. Godt, raudfarga somareple.	
Bramleys Seedling. H. desembr.—april. Stor frukt.	
Charlamovsky. B.—H. septbr.—novbr. Ber tidlig og rikt.	
Filippa. B. novbr.—febr. Held seg godt mot sjukdomar.	
Gravenstein. B. oktbr.—jan. Eit av dei finaste eple. Kravsamt.	
Gjermuneseple. B.—H. oktbr.—novbr. Godt hausteple.	
HAUGMANN. B. oktbr.—novbr. Eit av dei beste eple for Trøndelag.	
Høineseple. B.—H. oktbr.—febr. Ber årssikkert. For kyststrøk.	
James Grieve. B. oktbr.—jan. Ber tidleg. Mykje god.	
Jakob Lebel. B.—H. oktbr.—febr. Hardført. Godt vintereple.	

Malvikeple. B.—H. Lokalsort frå Malvik i Sør-Trøndelag. Middelsstort eple av pen farge. Held seg godt til mai. Eit verdfullt eple for Trøndelag.

Melhuseple kan bli opptil 700 gr. Sykdomsfritt og lite kravsamt.

Melhuseple. H. oktbr. jan. Sers stort, raudfarga eple. Minner om Alexander, men er ikkje plaga av skurv. Veks godt sjølv i stivare leirjord.

- Prinsar.** B. oktbr.—novbr. Pent, godt hausteple. Ikkje for tørr jord.
- Rodovitka.** B.—H. septbr.—novbr. Hardført.
- Rivers early peach.** B. aug.—septbr. Tidleg, stor, fin.
- Rosenstrips.** B. aug.—novbr. Lite kravsamt. Ikkje på tørr jord.
- Silkeple.** (Annie Elisabeth). B.—H. novbr.—mars. Rikterande, lite kravsamt, men må gjødslast godt.
- Simenrud.** B.—H. aug.—septbr. Tidleg og rikterande.
- Suislepper.** B. Tidlegberande russisk sort.
- TRANSPARENT BLANCHE.** B. aug.—septbr. Eit av dei tidlegaste eple. Sers høveleg for Trøndelagen, men må ha varm jord og god gjødsling.
- SAVSTAHOLM.** B. septbr.—oktbr. Ein av dei beste sortar for Trøndelag. Ikkje for tørr jord.
- Akera.** B. novbr.—febr. Sers godt eple, men ber seint. Kravsamt. Helst som dvergtre ved vegg.

PÆRER

	Pris pr. stk.
Krontre eller dverg	kr. 3.75
Veggtre	> 4.00—5.00

De første sidene i prislite fra 1940.

**BELBUAN HAGEBRUK
OG PLANTESKOLE**

Frukttrær, Bærbusker.
Roser, Prydbusker.
Stauder, m. m

BELBUAN PLANTESKOLE

TRONDHEIM
Telefon 23114 19210

Belbuan, den 19

allsidig hagebruksproduksjon. På fri-land ble det dyrket de mest vanlige grønnsakslag som gulrot, blomkål, hodekål og lignende. I drivbenkene ble det dyrket salat, blomster- og grønnsakplanter. Etter at det ble satt opp drivhus, begynte en med tomatdyrking og senere agurker. Avlingene ble dels solgt til grossist og dels fra egen vogn på torget i Trondheim.

Planteskolen utviklet seg etter en forsiktig start, raskt utover i 30-årene. Bærbusker, hekkplanter, frukttrær og lauvtrær var de viktigste slag i begynnelsen, men prydbusker, roser og stauder kom med etter hvert. Interessen for å plante frukttrær var stigende utover i 30-årene, og det ble satset en del på sorter av eple- og plommetrær som var egnet for distriktet. Noen lokale eplesorter skapte en tid en viss interesse: "Melhuseplet" på grunn av størrelsen på frukten, og "Malvikeplet" på grunn av god holdbarhet ved lagring.

En dansk planteskolegartner som var ansatt i årene 1935-36, kom med nye impulser og dyrkingsmetoder og var

med på å gi planteskolen et puff fremover.

Da 2. verdenskrig begynte høsten 1939, hadde en gode beholdninger av salgsferdige eple- og plommetrær. Vinteren 1939-40 som var svært kald og snørik, gjorde imidlertid stor skade på trærne, både ved frostskaade, greinbrekk og gnag av markmus.

Krigen satte ellers sine spor på driften på Belbuan da tyskerne beslagla mye av den beste jorda til brakkebygging. I alt ble over 30 da beslaglagt. Planteskolen ble også berørt, da et felt på ca. 2 da med hekkplanter, bærbusker og lauvtrær på kort varsel måtte taes opp og flyttes. Ellers ble det under krigen etter hvert mangel på grunnstammer til frukttrær og andre hjelpemidler til planteskolen. En del av arealet ble derfor brukt til grønnsaker og annen matauk.

Da krigen var slutt, ble det å sette i gang for fullt for å få opp produksjonen i planteskolen igjen. Behovet for frukttrær var stort, da det i flere år hadde vært mangel på trær. Etter hvert som en fikk

Arbeidsstyrken på Belbuan sommeren 1935. Fra venstre: Den trofaste slitere, hesten Luna. Videre: Odd Dalen, Kristian Hauknes, Guttorm Blekkan, Sigurd Larsen, Anders Dahlen, Ingulf Sundal, Jon E. Hjelde, Albert Bromstad og Reinart Lauritsen.

tak i grunnstammer, ble det år om annet plantet ut 6-7000 stammer for poding, mest for epletrær, men også en del for plommer.

Planteskoledrift er svært utsatt for jordtrøtthet, slik at en trenger tilgang på frisk jord for veksling mellom de forskjellige vekster. Spesielt gjelder dette for frukttrær og roser. Mangelen på skikket jord på Belbuan førte til at en måtte leie jord hos naboer og også i noen år inne i Malvik.

Da den store etterspørselen etter frukttrær etter hvert avtok, gikk en mer og mer over på tiltrekking av roser, samtidig som en økte produksjonen av hekkplanter og prydbusker. Av roser ble det i flere år plantet ut årlig ca. 12 000 stk. grunnstammer, og det ble okulert (podet) både hardføre buskroser, klaseroser og noen få sorter stilkroser. Bortsett fra

et par år gikk denne virksomheten ganske godt.

I 1952 kom det forespørsel fra skogselskapet på Island, Skogrækt Rikisins, om kjøp av planter. De var interessert i prydbusker og trær som kunne trives i islandske hager. Det ga som resultat at det i noen år ble sendt planter dit, både hekkplanter, prydbusker og også noen tidligmodne og hardføre eplesorter. En fikk etter hvert tilbakemeldinger om at de fleste plantene trivdes og vokste.

Sortimentet av prydbusker, hekkplanter og prydrær økte etter hvert. En hadde i alle år søkt etter nye sorter som passet for distriktet. Hekkplanten *Ribes divaricatum*, piggrips (syn. svartstikkelsbær), ble i mange år spredt som en utmerket stengselshekk. En sort sommerspirea, *Spirea nipponica* Belbuan, er i Hagesel-

Planteutsalget
ca 1955.

skapets sortsliste anbefalt for planting i Trøndelag og Nord-Norge.

Jordarealet på Belbuan som egnet seg for planteskoledrift, var ikke på mer enn ca. 30-40 da. Ved siden av jordtrøtthet fikk en etter hvert store ulemper ved offentlige inngrep på jorda ved graving for legging av elektriske kabler, vannledninger og vegutvidelser. Dette gjorde at dreneringsgrøfter ble ødelagt, og jorda ble etter hvert vanskelig å bruke. Egenproduksjonen på friland måtte derfor trappes ned, og en kjøpte inn mer fra andre planteskoler av egnede planter. Utover i 1960-årene begynte en å gå over til kardyrking av mange planteskolevelvester. En satset en del på dette og anla en karplanteplass, noe en hadde stor nytte av.

Salget av planter fra planteskolen hadde helt siden starten skjedd dels ved direk-

tesalg fra stedet og dels ved forsendelser med båt, tog og buss. Med økt boligbygging i nærområdet og større personbiltrafikk, hadde direktesalget tatt seg kraftig opp. For å få til en bedre ordening med dette, begynte derfor Jon Hjelde jr. (født i 1923) som nå hadde overtatt Belbuan, å anlegge et enkelt planteutsalg (hagesenter). På grunn av stenging av Brøsetveien ved Gildheim, ble utbyggingen ikke fortsatt. Veien hadde hittil vært en sterkt trafikkert gjennomgangsvog og hovedadkomst til planteskolen. Til tross for at adkomsten til utsalget ble vanskeligere, holdt omsetningen seg godt oppe, samtidig som etterspørselen fra anleggsgartnere og offentlige anlegg økte.

I 1982 kom det forespørsel fra Nidar-Bergene A/S (nå Nidar A/S) om forkjøpsrett for en del av Belbuan for å sikre fabrikkens behov for plass ved en

Jon Hjelde jr. med allétrær gjort klar for levering.

eventuell utvidelse. Nidar A/S hadde tidligere, alt i 1939, kjøpt tomt av Belbuan til sin nåværende fabrikk. Forespørselen førte til at det ble satt i gang regulering av eiendommen Belbuan, slik at en del ble regulert til industriformål og en del til boligbygging. Reguleringen ble offentlig godkjent i 1987. Nidar-Bergene A/S overtok da den delen som var regulert til industri, mens Trondheim kommune kjøpte arealet som var regulert til boligbygging, bortsett fra 5 tomter.

Jon Hjelde jr. som nærmet seg pensjonsalderen, fant ut at det nå var best å avvikle planteskolevirksomheten. Det som var igjen av salgbare busker og trær, ble

Fra arbeidet med okulasjon av roser. Til høyre Anders Johansen, ansatt i over 40 år. Til venstre, stående, Arvid Skjelstadås, ansatt i over 25 år.

overtatt av andre planteskoler og anleggsgartnere, og virksomheten ble avsluttet i 1992.

I de årene planteskolen var i drift var det ansatt mange dyktige gartnere. Tidligere er nevnt Anders Bergheim som ledet virksomheten i årene 1927-32. Reinhard Lauritzen fra Danmark var sjef i planteskolen i to år, 1935 og -36. Bernt Lund ledet planteskolen i årene fra 1939 til september 1943, og Gunnar Spjelkavik fra Vefsn var sjef i 4 år fra 1945. Anders Johansen fra Frøya var utdannet agronom, og var i over 40 år ansatt i bedriften. Han mottok i 1986 Norges Vels medalje for lang og tro tjeneste.

Litt mer om virksomheten på Belbuan

Selv om gartneri- og planteskole drift ble den viktigste virksomheten på Belbuan etter at Hjelde kjøpte gården, ble det også drevet vanlig gårdsbruk. En hadde

vanligvis 5-6 kyr, 2 hester, gris og høns, og det ble dyrket poteter, korn og høy.

Gårdsdriften var ellers i to perioder bortforpaktet: i årene 1930-33 til Jon Børset, og i årene 1937-42 til Gustav Berg fra Byneset. Berg kjøpte senere

Fra skjæring av is på dammen på Belbuan ca. 1930.

gård i Melhus, hvor han bl.a. var ordfører i flere år.

På Belbuan var det tidligere en dam som på folkemunne ble kalt "kåldammen" (tykk l). Riktig navn skulle vel være "Kvåldammen", da den visstnok ble anlagt mens Paul Kvaal eide Belbuan i årene 1911-15. Hensikten med dammen var å skjære is for levering til fiskeeksportørene i Trondheim.

Om høsten når isen på dammen ble sterk nok, og før en begynte isskjæringen, ble dammen flittig benyttet til å gå på skøyter på. Barn og ungdom fra nabolaget, ja, helt fra Rønningsbakken og Bakkauet kom for å gå på skøyter der, og det var til sine tider et yrende liv.

Når isen ble tykk nok, ble den saget opp i blokker på ca 80x80 cm. Blokkene ble

så trukket opp av dammen og sendt i trenner til et stort ishus nær gården. Ishuset hadde tykke vegger med sagflis som isolering. Når laksesesongen tok til om våren, ble det å ta ut isen etter behov og kjøre den til mottakeren. Isen fra Belbuan ble levert til E. Ekker A/S i Fjordgata. Isleveransen tok slutt i 1936, da helserådet mente at vannet i dammen ikke var rent nok. På den tiden var det dessuten blitt tilgang på kunstig is.

Av lignende isdammer i nabolaget kan en nevne de to dammene på Tunga gård: Furusjø og Finnsjø. De lå i Tungaskogen i området som i dag omfattes av Landbrukscenteret.

Først på 30-tallet ble det av interesserte forretningsmenn i Trondheim gjort forsøk med oppdrett av pelsbever (Nutria) på Belbuan. Farmen ble anlagt nedenfor

Belbuan - gårdsrommet. 1935

isdammen, slik at en hadde regulerbar vanntilførsel. Forsøket falt ikke heldig ut, da dyrene ikke formerte seg tilfredsstillende, og anlegget ble avviklet etter få år.

Til slutt kan en nevne at det i mange år sto en stor snøplog av tre på gården. Den tilhørte vegvesenet og var beregnet til brøyting av Innherredsveien. Belbuan

var pålagt å stille med hester og mannskap, og roden som skulle brøytes, var fra Rønningsbakken ved Saxenborg og inn til Rotvollskogen. Så vidt en kan se, var plogen i bruk siste gang i 1929, da det i følge gamle notater ble utbetalt kr 40,- for snøplogkjøring.

Alle bildene er utlånt av Jon Hjelde jr.

**Belbuan -
hagen.**